

ROMAN POLJA

maja i ja i mama (II)

sreten ugričić

SADRŽAJ

Maja koju svi pozajemo srećom ne postoji. Slikovnice lažu. Prava Maja živi u Amsterdamu. Tata i mama su često odsutni. Maja i Miša igraju se nekih nesvalidačnih igara [PRVI DEO, str. 1–6]. Kad je samo majka na putu Majin otac — bivši šesdesetosmaš [DRUGI DEO, str. 7–12], a sada yuppie-narkoman — uveče dolazi u njenu sobu i zlostavlja je [TREĆI DEO, str. 13–17]. A Majina mama tako često nije kod kuće [ČETVRTI DEO, str. 18–19]. Zato Maja raste sama brinući o sebi. Ni Majini roditelji, ni ona sama, ne mogu znati kako će se okončati njeno detinjstvo. Tog leta Maja je oputovala avionom na more u Jugoslaviju [PETI DEO, str. 19–23]. Na letovnici. Maji je noć uzbudljivija od dana. Uz blagorodnu pomoć Meseca i Jadrana prvi put dobjala menstruaciju [ŠESTI DEO, str. 24–28]. Ali devojčica ne postaje žena, nego sirena. To je prvi oblik njenog isčezača. Jer Maja je — ma koliko nam bila bliska — nedostizna [SEDMI DEO, str. 29]. Ipak, pred kraj uzbudljivog letnjeg odmora ona usred noći sreće nepoznatog dečaka [OSMI DEO, str. 30–38] i doživljava prva ljubavna iskustvo [DEVETI DEO, str. 39–51]. Njih dvoje, poneseni otkrivenjem osnovne životne tajne, kao da nestaju [DESETI DEO, str. 52–54]. Ovo iskustvo je toliko burno da ih spoznata carolija telesnosti uzdiže do nestvarnog, onostranog, božanskog. Drama razdevičenja Maje pretvara u neku vrstu dvolopne, svemoguće boginje [JEDANAESTI DEO, str. 55–66]. Najtačnije bi se mogla opisati kao savršena, transcendentna zver svih zveri [DVANAESTI DEO, str. 67–71]. Ako je Nebo čudovište i privid — i ona je. Ovin fantastičnim preobražajem Maja stiže za odrasle neshvatljiva svojstva koja joj omogućavaju da kad poželi bude nevidljiva, da nesmetano prolazi kroz zidove, ili da se u velikom zoološkom vrtu oseća kao kod svoje kuće [TRINAESTI DEO, str. 72–76]. Majine noćne dogodovštine nastavljaju se [ČETVRNAESTI DEO, str. 77] u snu, sledom novih neverovatnih preobražaja kroz koje prolazi slepo kao mesečar [PETNAESTI DEO, str. 78–87]. Budi se sačuvana od opasnosti, ali luda. Pohodi svoje roditelje koji ništa ne slute i ubija ih [ŠESNAESTI DEO, str. 88–93]. O Maji piše štampa svih meridiana i vremena [SEDAMNAESTI DEO, str. 94–95]. Posle nepotrebne istrage smestaju je u vaspitno-popravni dom, gde pomaže drugoj zatočenoj deci pri bekstvu [OSAMNAESTI DEO, str. 96–102]. Ona sama ne beži. Jer neko ko ima moć da nesmetano prolazi kroz zidove nikada ničim ne može biti zarobljen [POSLEDNJI DEO, str. 103].

DRUGI DEO PROGLAS

ONIMA KOJI NIKADA NEĆE ODRASTI

Dečaci i devojčice! Braćo i sestre! Ustanimo i branimo se! Pokažimo naše male, ali čvrste pesni! Pokažimo crni kristal naših odlučnijih očiju! Neka zablista prkos i snaga naše strepnje! Neka krik novorodenčeta bude naš borbeni poklic! Naše su grudi nejake, ali baš zato nepokoren! Isućimo svoje najranjive! Pokažimo golo, uzdrhalo srce! Neka zablista oružje naše konačne pobede! Zamahnimo iz sve snage! Udarmo!

I pak, da se podsetimo »mitskih početaka«... Kraja šezdesetih... Posle one gužve u Almontu. Kad su Andeli Pakla na koncertu Stonusa ubili jednog posetioca Džeger je o »Sympathy for the Devil« rekao: »Uvek kad pevam ovu stvar nešto se desi«. Međutim, izgleda da se ništa naročito nije desilo... A kasnije su tu stvar svirali ko zna koliko puta... Kao da je uvaženi g-din Davo, uprkos tako gromoglasno objavljene simpatije za njega, neopozivo i potpuno na onoj drugoj strani — onoj koju »u nedostatku boljeg izraza« ovom prilikom možemo nazvati stranom Odraslim, stranom sveoprožimajućeg, neuništivog Odraslog Sveta...

Neka naša očajnička hrabrost ne bude gorda i nametljiva jer pobedićemo samo ako se budemo žrtvovali na sebi svojstven način — potpuno i čisto — sa smršnošću i stidom! Kad ako ne Sad! Nama vreme ništa ne može jer mi nemamo ni prošlosti ni budućnost — mi imamo samo Sad jer imamo samo sebe!

U leto te prvo sasvim »tekuće«, potom, je li, »mitske«, a sad već i zaboravljene »hiljadu devetstvo. Šezdeset Osme gnevni mladići koji će kasnije postati Majin i Mišin otac imao je punih »hiljadu devetstvo« Sedamaest godina. Bio je maturant jednog od elitnih liceja u Amsterdamu. Svom rođnom gradu. Bio je sam, onako kako su sami svi njegovi vršnjaci. Jedinac, od oca uspešnog francuskog biznismena i majke Flamanke koja je nepogrešivom intuicijom za sofisticirani kić vodila najtirniji ženski časopis u Holandiji. Ovi besprekorni roditelji bili su, naravno, razvedeni. »Pa šta...« — glasio je, verovatno, njegov »tvrdi«, škruti komentari na to... Pa ništa... Mladići devojke sa kojima se u to vreme družio tij. »Vidao se«, »gluvario« — a družio se jer mu je tako nalagao instikt — nisu ni sanjali, kao što ni on sam nije »ni sanjao« da Panika kroz koju prolaze nije ništa drugo do najbolja Životna Škola koja ih priprema da te »svoje« roditelje i taj tudi roditeljski svet nasledi, vremenom usavrši i time ga tokom »neprimenog« vremena još više obesmisle.

Ne dajmo se! Uzdajmo se u ono što osećamo — ne dozvolimo da bude osakaćeno ono što misli naše lako telo! Neka ne bude uprljano ono što doživljava naš nesputan um! Nikada ne smemo zaboraviti carolije koje nam poklanja naša neiscrpana mašt! Usprotivimo se poniznjima odrastanju! Ubijmo pre no što budemo ubijeni! Ubijmo ravnodušje poslušnosti!

»In the Port of Amsterdam« stizale su i sa dokova pulsirale sve tri »strateški bitne« činjenice njegovog tadašnjeg »staklenog« tj. i »lako lomljivog« i »provodnog« života: Sex, Drugs & Rock'n'roll. Novac koji bi dobio od roditelja uglavnom je završavao u rukama dilerâ, makroa i švercera. Ostatak je trošio na ploče, bioskop, gorivo za motor... Da, ponosno je jahao polovan »Harley Davison«. Easy Rider. Naočari za sunce nije skidao ni noću, ni u zatvorenom prostoru, ni kad se brije (a brija se, je li, nepotrebno). Često je povraćao od bezrezerve predanosti pivu, Kamijevom Strancu, lošim američkim cigaretama i jednoj tipično adolescentskoj, a to će reći neuzvraćenoj Ljubavi prema najboljoj prijateljici svoje Savršene majke. O da, beše to tipični kliši, »nemogući« spoj tzv. egzistencijalnog bunta sa jedne i nevine ideologije »cveća i Ljubavi« sa druge strane. Da-nasjni sedamaestogodnišnici reagovaće na ovoj otrilike uz jedno iskreno: »Bljak!«.

Ne podležimo navikama iobičajim kojima se štite nemoći i laž! Imajmo smelosti da ni u šta ne poverujemo pa će se poverovati u nas! Ustanimo i branimo se! Ubijmo trulu pomirljivost pognuthi glave! Ustanimo iz krevetaca sa rešetkama! Ustanimo iz pustoši prenatpanih ulica koje ne vode nikud! Ne dajmo se! Ne pristajmo!

Tog leta nikо iz njegovog društva nije išao na kupanje. »Plaža?« — »Bez veze«. Lutali su po rastopljenom asfaltu opustelog grada lenje pazeći da Potpuno ne potonu (»Potpuno ovde znači: da ih posle ne pronadu ni u jednom od amsterdamskih kanala, ili haustora, ili već ko zna gde — sa praznosrećnim, proširenim zemica, ispumpanog, nesrećnog srca...«). Vazduh je titrao. Bilo je nepodnošljivo. Ako se razgovaralo, razgovaralo se o nedavnim demonstracijama studenata u Vašingtonu, Parizu, Berlinu, Beogradu i Rимu, o tome šta je Revolucija a šta Ljubav, o ruskim tenkovima u Praagu, o tome kako mladima nije potreban Weatherman da bi znali odakle vetar duva, o Svinji i okotu svinja, o tome kako »srušenu« Bastiliju korumpiranog gradanskog društva treba još jednom — ali sada definitivno! — sruvnati sa zemljom, o slobodi Od i slobodi Za, o Putovanju i o Lošem putovanju... U iskrenom zanosu prizivali su se Mao, Markuze, Lovac u Raži, Palah, Liri, Ginzberg, Buda...

Izadimo iz zidova u koje hoće da nas žive uzidaju! Dignimo u vazduh odvratne kocke soba, hodnika i podruma! Zapalimo sveti papir novca, knjiga, novina, geografskih karti i dokumenta! Istopimo svojom blagošću sveti metal mačeva, pušaka, šina, pribora za jelo, automobila, podmornica! Sršušimo u prašinu banke i ludnici! Neka gnječavci asfalt protuga škole i obdaništa!

Jednog predvečerja, dok su sedeli na svom omiljenom mestu (na kraju napuštenog doka) i pilici, duvali, razgovarali — čas žučno, čas mrzvoljno, čas u zanosu, čas čuteći — do njih doći jedno Dete i svakom ponašob tutne u ruku neki letak, bledocrvene boje. Nisu stigli ni

da se otrgnu od zbumjenosti, a tog dečaka više nije bilo. Da, pre će biti da se radilo o dečaku nego o devojčici... Klinac je odjurio Natrag, odakle je i došao, ne dižući za sobom ni trun prašine. Zastane pre no što će zamaći za ugao starog polusrušenog lučkog magacina: Dete. Osrvnulo se i mahnulo im. U tom tako dalekom a ipak jasnom licu niko od njih nije prepoznao sebe. A na tom licu bilo je ponešto od svakoga od njih... To dete posle više nikada nisu sreli.

Pobedićemo jer mi ne ličimo ni na koga, a najmanje na one koji bi da nam budu roditelji! Nikada ne smemo prestati da se bojimo jer nama je sudeno da sami brinemo za sebe! Zaboravimo sveta imena države i proraka! Zaboravimo sveta imena voda i gradova! Zaboravimo sveta imena naših roditelja! Učutkajmo učitelje! Mi ne smemo odrasti! Uništimo dušmane da sami sebi ne bi postali dušmani! Nemamo prava da dozvolimo da nas preobrazu u ono čega se gadimo! Ne prilagodavajmo se i pobedićemo! Nemamo prava da se odrekнемo sebe!

Većina nije ni pogledala šta piše na letku. Pobacali su listove u prljavu, smrdljivu vodu. Dugo su plutali, uporno ne tonući, ne odlažeći, jer do ovog zabačenog rukavca luke nije dopirala ni jedna struja. Jedna devojka letkom je pripalila cigaretu. Njena drugarica ga je urolala u ogroman džoint. Pripalio joj ga je glupi Filip, najstariji medu njima... Čatalo se... Spušta se neka zardala, teška noć — kao da škripi... Onaj koji će deset godina kasnije postati Majin otac bio je praktično jedini koji je obratio pažnju na Tekst. Učinilo mu se da »tu ima nečega što mu se sviđa. Svoj primjerak stavi u unutrašnji džep kožne motorciklističke jakne. Kad ga je kasnije, posle pet-šest dana, izvadio iz tog džepa — slučajno, tražeći upaljač — i ponovo pročitao, učinio je to pažljivo, sa nekom njemu tada nesrodnom posvećenošću... Toliko se »navukao« da je letak čak i zakačio na zid iznad svog kreveta.

Raskrinkajmo praznu ozbiljnost nametnutih a zagnapljujućih odgovornosti! Pokažimo odraslima našu čistu, usilanju pljuvačku! Pljunimo na sve što je zatravljeno zavisnošću i pokornošću! Ne pristajmo ni na kakvu vojsku niti policiju! Mi nemamo granicu! Ne pristajmo! Jer ako je istina, kao što kažu, da mi ne znamo šta govorimo i da mi ne govorimo istinu, to je zato što istina sama govoriti nas! Mi smo istina! Pogleđajmo se! Neka nama gospodari jedino ono što je u nama! Mi imamo samo sebe i zato ne pristajemo na ponizjavajuće ustupke odrastanju! Naše nepristajanje je nepokolebljivo jer je naša strepnja neizleciva — kolala nam u žilame umesto krvi! Isućimo najranjive! Otkrijmo sasvim naše nezaštićeno srce i udarimo!

A onda je bilo šta je bilo, tj. nije bilo ništa od svega toga. Cinik će reći: ko zna zašto je to dobro. Ko zna. Stonsi su, je li, još dvadeset godina — i više! — svirali »Sympathy for the Devil...« Ali pakleni učinak je izostajao... Mutant-mix »My Generation«/»Can Get No Satisfaction« vremenom se pokazao kao istorijski mnogo istinitija pesma... Jer to zaista neuomoljivo Vreme donosi je, kako se to inače kaže — »svoje...« A to u našem primeru izgleda otrilike

ovako: Mladić o kome je ovde reč — budući Majin i Mišin tata — i devojka o kojoj je ovde takođe reč (iako možda, na prvi pogled, tako ne izgleda) — buduća Majina i Mišina mama — u tih dvadeset i nešto godina su se sreli, »itd., zavoleli, »itd., venčali, »itd., začeli buduću Maju i konačno je doneli na ovaj Svoj — obratiti pažnju: bez navodnika Svoj — Smrdljivi Svet Odraslih. S.S.O. tj. S.O.S. Ali vrlo brzo su shvatili da je uzaludno zvati pomoć... I tako dalje. Amin.

Onima koji izdaju neka se zatre podlo, pokvareno same! Odrovimo se od polutana i surogata! Zamahni! Udarimo! Ubijmo jalovu upornost trpljenja i prilagodavanja! Svet mora da se prilagodava nama, a ne mi svetu! Ubijmo ravnodušje poslušnosti! Mi smo izabrali da ne možemo da biramo! Izabrali smo većnost i izabrani smo za većnost jer sam je sadašnjost večna! A naše Sad jedino je stvarno Sad i ništa osim tog Sad ne postoji! Zato mi niti možemo niti želimo da biramo! Kad ako ne Sad! Sad!

Majin otac »i dan danas« čuva taj dragoceni list jeftinog papira — negde u svom pisacem stolu, u jednoj fioci koju zaključava, među nekim požutelim fotografijama, ali stvarno požutelim, među knjigama, davno iskoriscenim bioskopskim ulaznicama, omotima od mlečne čokolade, pismima koje je isčitao toliko puta, praznim kutijama drvenih šibica i izgužvanim isećcima iz novina... Sada, kada zna pravi smisao tog teksta, pita se ko je i kako uspeo da ga smisli, sroči, umnoži, rasturi... Ko li stoji iza tog koliko ubočajenog toliko i neobičnog potpisa: »Pokret Otpora«. Bilo je nećeg zaraznog u toj smelosti, u toj »hrabro« beznadežnoj veri u Nemoguće, u tom drskom očaju... Proglas »Onima Koji Nikada Neće Odrasti«. Eh... U naivne, egzaltirane poruke kojima je taj bezazleni manifest obilovalo bilo je utikano — na veran, vrlo precizan način — nevino nadahnute čitave njegove generacije. Jer tog leta svi oni su sa istinskom Jezom počinjali da shvataju, ili bolje — da predosećaju — Užas Praznine koji je mleo »stvarnost« u koju su, naglo i neumitno odraставajući, bili prinudeni da uđu. Da uđu i da u njoj nepovratno ostanu. I ostanu.

Ako ne poklekнемo ostacemo slobodni i radovacemo se onako kako je samo-nama dato da se radujemo — nespasito, strasnom neznošću! Žrtvovacemo sve — žrtvovacemo se nepokolebljivom doslednošću, da bi se isto tako radovali — jer to će se sušta Sloboda u nama žrtvovati i radovati! Ili ćemo pobediti ili nas neće biti! Mi ne možemo biti poraženi!

Haug. Priča je već ispričana, nije više od flash-back-a, od suvenira, ali od onih koji nisu suvišni, iako nas ne sećaju ni na šta Važno... Evo sad i poslednjeg fragmenta tog patetičnog, ali ipak izuzetno važnog teksta (Majinom ocu Važnog). On niz tih uživka još uvek zna napamet, iako ih nikada nije izgovorio naglas, ni pred Sobom ni pred Drugima. Ako bi morao da bira između sebe (Velikim ili malim slovima, sa ili bez znaka navoda — svejedno) i letka, uvek bi izabrao Letak. Ali Majin otac, po svemu sudeći, odavno nemora da bira... Ili bar misli da ne mora... Ili mu je prosto lakše da tako misli... Jer zna da nema Petlu... Od rasli kažu: nema muda (a pri tom niko od njih nema tih »muda«)... Za Muda se mora imati Srca... Ali pustimo to, jer ovde se, u stvari ne radi o Odraslima, nego o Deci... I zato, definitivno:

Devojčice i dečaci! Braćo i sestre! Nama vreme nista ne može! Mi ne govorimo istinu — istina govorila nas! Ne prilagodavamo se! Pokažimo naše golo, uždrhtalo srce! Neka zabliće oružje pobede! Nemamo prava da dozvolimo da nas preobratio u ono čega se gadimo! Nikada ne smemo prestati da se bojimo! Beskraj naše strepnje je spasosanato zato što je taj beskraj jedini stvarni beskraj! A beskraj nam pripada jer nas naša iskonska nezaštićenost — naša ragoličena ranjivost — čini besmrtnima! Žrtvujući se sa besmernom smernošću i stidom — mi ćemo pobediti!

POKRET OTPORA

TREĆI DEO

MRTVA PRIRODA SA CEPAJIM VIŠNJAMA

To je ona fotografija na kojoj se Maji vide samo oči. Kako samo oči? Dobro, de, i čelo, sa sve šiškama po poslednjoj modi. Maju tog jutra ispod jednog oka i na celu ima

velike modrice. A još juče ih nje bilo. Šta se to desilo sinoć? Prvo treba reći: modrice se nalaze i po vratu i po ostalim delovima njenog krhkog tela, ali se to na ovoj fotografiji ne može videti jer Maju tu tek proviruje iznad ivice stola u kuhinji, pa joj se mogu videti samo oči. Na drugom kraju stola je Majin otac. Cepa višnje. On u jednom trenutku prestaje da radi, pere ruke, briše ih. Odlaži u svoju sobu. Maju ostaje sama u kuhinji. Poneki put trepne. Otac se odmah vraća, sa fotoaparatom. Slika sakrivenu Maju, to jest te šiške i te Majine oči koje vire.

Te noći Majin otac je malim pozlaćenim ključem otključao jedinu zaključanu policu u svom pisacem stolu. Pružio je ruku i ispod nekih spisa, dokumenata, i fotografija izvukao jednu omanju crvenu kutiju. Zadobovao je nekoliko puta prstima po ovalnom poklopcu i onda ga otvorio, pažljivo. Unutra je bilo uredno spakovan dječnog ogledala, a na njemu žilet i jedna novčanica od dvadeset dollara. Ništa više. Videlo se da je novčanica već bila uvijana u rolnu, uzdužno.

Narednog jutra Majin, dakle, proviruje iznad ivice kuhinjskog stola. Tu gore leži zdela vrhom puna cepanih višanja. Fotografija je crno-bela, ali Maju će za ceo život zapamtiti kako je videla krv jer Majin gleda u očeve gole ruke sa kojih — pošto su ostavile foto-aparat i nastavile sa prethodnim poslom — u stvari curi crveni-crveni sok. Da, Majin se boji, čuva se, skriva se iza stola, ne bi želeta da i ona bude isprskana. Kad sve bude gotovo dobiće koliko god bude htela, posuto šećerom. Koliko god bude mogla da pojede.

Rasporedivši po zelenoj čoji ispred sebe žilet, polu-uvijenu dolarsku novčanicu i ogledalo, Majin otac je iz unutrašnjeg džepa svoje džins-jakne izvadio vakuumski zatvorenu kesicu sa kristalno-belim prahom. Žiletom je rastvorio vrh kesice. Lakim udarima po ivici istresao je jednu gomilicu na savršenu, nevidljivu površinu ogledala. Sve to radio je bez i najmanjeg šuma, uzdržavajući dah. Pod oštrom svjetlošću stene lampe prah je zasijao. Majin otac se nasmešio, pa nesvesno mrdnuo ramenima. Jedva primetno se promeškoljio u stolici...

Dok Maju sa ne baš sigurne udaljenosti posmatra oca koji istiskuje koštice iz malih ali sočnih plodova njena usna duplja obilno ljuči kiselkasto-slatku pljuvačku. Maju oseća kako je ova slast koja je sa tom pljuvačkom do kostiju prožima jača i stvarnija od one slasti koju će okusiti kad višnje bude zaista jela. Kao da je predosećaj da će se nešto dogoditi mnogo uzbudljiviji od samog dogadaja, čak i ako do njega stvarno dode... Ovim saznanjem, pak, Maju nije ni malo zbunjena, jer je već toliko puta ranije umela da otkrije da je nestvarno — čak i ako jeste podstaknuto stvarnim, ili u njeju nekako usadeno — ipak lepše, istinitije, jače... Maju je sigurna da je snaga na strani ne-stvarnog...

Stolica je škripnula i razbila tišinu očeve sobe. On je potom pokušao da se sasvim umiri. Ali u tome nije uspevao. Hteo je, recimo, da proveri, onako, iz navike, koliko je žilet ostar. Naravno, nepotrebno — taj žilet je bio dovoljno ostar. Dok je prevlačio jagodicom kažprstana oštricu poseće se. To ga je trglo iz samoljubivosti, iz providne, celofanske iluzije zadovoljstva sobom. Prineo je prst ustima, posao... Još jednom je pogledao u plitku posekotinu i ona ponovo posegnuo za žiletom, ovog puta opreznije, držeći ga za plastični omotac. Iz gomilice je odvojio nešto kristala i bridom pedantno izvukao vitku liniju dužine dva, dva i po centimetra. Potom je odložio žilet.

Majina mama se popodne vraća iz posete baki i dedi. Nije bila tu nekoliko dana i svi su je se uzeleli: i Maji i Majin mladi brat Miša i mama Mimi i psić Zuka. Tata će mami reći kako je maju juče pala sa bicikla, ili tako nešto... Majina mama će na to čutati — neće želeti da zna ono što ne želi da zna, to jest znaće samo ono što želi da zna... Tata je jutros odlučio da mama dočekaju sa iznenadenjem — spremiće joj njen omiljeni kolač. Svi su se obradovali. Otac naravno zna da i ostali ukucani vole pitu sa višnjama. Naročito njegovu miljenicu Maju. A Maju i dalje viri: netremice prati kako otac radi. Divi se njegovoj veštini, istrajnosti i rekoj za nju nedokucivoj samouverenosti, nedodirlji-

vosti, svemoći... Maju gleda, a nije svesna da njen pogled bestidno pokazuje strahopostovanje i beskrajnu odanost. To više nisu Majine oči, to su oči sušte pokornosti.

Otac je čvršće smotao onu novčanicu. Prineo je rolnu levoj nosnici. Pri tom je nanjušio — sa naročitim uzbudnjem — tragove praha koji su se zadržali na papiru od prošli put. I zasmuri je. Pa progledao samo na jedno oko, levo. Tek potom nagnuo se nad ogledalo i primačao rolnu beloj liniji. Tren kasnije, linije belog više nije bilo. Dok je uz grimasu široj i skupljao nozdruve otvorilo mu se i desno oko.

— Uh... muklo mu se ote iz grla.

Akada sve bude gotovo otac će isčupane koštice baciti u dubre. Maju hitro uze dve — kako su čiste, bele! — i stavi ih u usta. Premeće ih jezikom, igra se... Majine najdražije igre su one koje se ne vide, igre koje se događaju unutra, samo u Maji. Za takve igre potrebno je neko posebno, unutarnje čulo — neke oči u očima, neke uši u ušima, neka usta u ustima... Ali ako pokuša da zagrizi koštico — ili obe — slučajno ili možda namerno, Maju će slomiti jedan od svojih mlečnih zuba. Da li da zagrise?

Brzo se istopivši u očevoj glavi kokain je bistrio njegovu gladnu svest. Kroz raširene zeline pod celo i u čitavo njegovo telo uvlačila se više nego prijatna svežina — kao da se njegovi nervi odjednom razgranavaju i cvetaju. Tako se Majin tata našao u dilemi: hoće... neće... Uzdržavao se... Ali ne, to je samo tako izgledalo, jer ubrzao je od ostatka ipak napravio još jednu belu liniju, nezatanu dužu, jednako blistavu. Bila je to porcija za drugu nozdruvu. Usledila je ista procedura, isti sled predradnji, čak i isto sito »Uh« na kraju.

Maja se premesti sa noge na nogu. Stoeći i dalje tamo iza stola sva se pretvorila u oči — viri, al i sa uzbudnjem razmišlja da li da se ipak usudi i zagrizi jednu od dve koštice koje su joj u ustima. Tad joj jedna kliznu niz grlo — naglo, nezaustavlivo! — i Maju se zagrcne. Drugu brže-bolje ispljune.

— Pljuft!

Otac se okrene i više začudeno nego zabrinuto pogleda u svoju kćer. Odmah, međutim, nastavlja sa poslom, mirno pitajući:

— Zašto si to uredila?

Maja je zatečena, pa brzo odgovara suvišnim kontra-pitanjem:

— Šta?

Zatečena je jer — iako za to nije bilo pravog razloga — Maju je očeve pitanje doživela kao nekakvo iznenadno i neprijatno razgoljenje, kao neočekivani napad na samu srž svoje tihе, potisnutne stidljivosti.

Pošto je ušmrkao i drugu liniju otac je prislonio led a na naslon stolice i onda nekoliko puta duboko udahnuo. Njegov dotadašnji umor i pritarena, pospana nervosa pretopili su se u probudenost i nadražujući preosetljivost — u neku nestrljivu nervozu. Ustao je a da nije pospremio svoj pribor u onu lepu crvenu kutilju. Učinilo mu se da su vrata strašno daleko. Skinuo je jaknu. Ipak, čim je pomislio da želi u susednu sobu — našao se tamo. To je bila Majina soba. Njegova Maju je bila tu, spavala je, pod okriljem nezaštićenosti.

Ko bi mogao i da pretpostavi da je Maju tako stidljiva? Bilo kako bilo, na Majino očajničko »Šta?« otac čuti. Cepa višnje. Maju ga gleda, ne trepće. Strepnja je uzrok Majinom upravo otkrivenom stidu — jedna zla, a još nezbedena i odjednom, eto, niotkud vaskrsla strepnja. Maju ne može da odagnu misao kako će je ona koštica koju je progutala najverovatnije ubiti... Svakako ubiti... Maju onda prošaputa, sebi u bradu:

— Da li baš svaka višnja ima unutra koštice?

— Da, baš svaka.

Maja je spavala i verovatno nešto sanjala — nešto pravo! — ali sve ono što će se desiti po očevom ulasku u njenu sobu neće biti san. Prvo je seo na sloboden kraj Majinog kreveta i neko vreme je sa pažnjom posmatrao. Jedna nogu joj je virila ispod pokrivača, gola, kao i jedna ruka koju je u snu podmetnula pod glavu. Maji jastuk nikada nije bio potreban, ona je najmekše ugljavljje imala u snovima — ne

dakle pod glavom nego u glavi. Sve što ima, Maja ima samo u sebi — i na javi i u snu. Osim toga, kad god mama ne bi bila kod kuće Maja bi morala da ide na spavanje bez pidžame ili spavaćice. Ali dobro, njoj u snu i onako nije hladno. . . I uopšte, Maja je od one dece koja se nikada ne žale, ni na šta. . . To zna svako ko je čitao slikovnice o njoj.

U Majinoj svesti odjekuje, kao eho iz školske: »Da, baš svaka. . . Baš svaka. . . Svaka. . .« Naravno, zna to i sama, pa ipak, to je potpuno poražava. A možda Maja samo veruje da je to moralna znati, jer eto — zaprepaščenje Maju udari poput vrelog šamara, i to pravog, zasluženog šamara. Iako neposojići taj šamar bio je stvarniji od svih onih i. očasnijih, njoj nedokucivih, tudi. . . Eto, i Maja spoznaje — i više ne zaboravlja — da retko kad čujemo ono što ne želimo da čujemo i da, po svemu sudeći, znamo tek ono što želimo da znamo. Maja zna da nije znala ono što nije želela da zna i nju to boli. To je unutarnji bol, a time i mnogo jači od bilo kog spoljnog, fizičkog bola. Bol koji je razdire, jer Maja je bespomoćna, još ne ume da se odbrani. . .

Otac nije dugo posmatrao usnulu Maju. Sagnuo se i probudio je poljupcem u obraz. Odmah je podigla kapke, kao lutka.

Tata. . . — prošaputa. . .

Skoro istovremeno sa tom njenom reči usledio je očev prvi udarac. Besmisleni, teški šamar pade Maji za vrat.

— Psst! — naredio je otac naslonivši onaj posećeni kažiprst na svoje suve usne. Maja zauustavi dah. Onda je polako okrenula glavu u

stranu. Njen užasnuti pogled probi i pomrčinu i zidove njene sobe i čitavo nebo. . . Taj Maja pogled prostreljio je samog Gospoda, pravo kroz srce.

O da, to za Maju potresno saznanje da znamo tek ono što želimo da znamo — to je tajna koja za odrasle verovatno i nije neka naročita tajna. . . Ali Maja je još mala. U njoj, maleckoj, tim se otkriće nešto lomi — nešto nevidljivo i strašno krhko. I rasipa se, kao bezbroj perla sa pokidane ogrlice. I beži, da ga Maja više nikad ponovo ne dostigne i u sebi sakupi. Da li otac zna šta se u tom času događa sa njegovom malom Majom? Zna, ali tek približno. A Maju upravo obuzima osećanje — silno, oštreno, sveobuhvatno — koje joj donosi nedvosmisleno nadevoštajte kako neizmernog straha tako i neizmerne radoći. Prožima je i predavanje i prkos, i pad i izbavljenje, i preneraženost i spokojsvo. Maja zadruhti, od šiški do petlja. Njeni dlanovi negle se orose znojem.

Drugim udarcem otac kao da je htio da Maju otkine rame. Trećim glavu. Četvrtim bok. . . Sasvim je podivljao — svukao je pokrovac sa nje, obrnuo je grubo na trbuš, zavrnuo obe ruciće i pritisnuo ih uz Majinu led. Svojom drugom rukom — teškom kao najteži kamjen sa dna nadubljeg mora — nastavio je da tuče Maju, ne mareći gde udara, u bezumnom zanosu. . . Ne treba pitati zašto. Zašto? Ipak zašto? jer Maja je bila dobra, kao što je, uostalom, uvek dobra — ničim nije mogla da najuti oca, ni u snu, ni pre spavanja, ni čitavog prethodnog dana. . . Maja je uvek slušala svog tatu, i trudila se da mu ugodi, čineći samo

ono na šta će on biti ponosan — onako kako to čine sva dobra deca. . . rečju, nije bila kriva, a ona je ove užasne, neobjašnjive batine prima la tihu i mirno, bez i jednog trzaja. . . Treba ponoviti: kad se Majina mama bude vratila otac će joj reći da je Maja juče pala sa bicikla, ili sa ljuljaške, ili tako nešto. . . Majka će to prihvati i time će stvar biti rešena. . . O, Bože. . . Iako je otac već teško disao udarci su postajali sve jači. Tako jadna, nevinja Majica ipak zajeca, ali ne naglas, nego u sebi, duboko u sebi.

Nesvesnim, isprekidanim pokretima Maja otre znoj sa dlanova o svoju plavu haljinicu. Zatim prizor sa fotografijom kao da počinje da se pokreće: iznad ivice stola pojavljuje se celo Majino lice, sa sve modricama. Otac ne prestaje da cepa višnje, kao da je ne primećuje. Maja izlazi iz svog »skrovišta«: ono što upravo oseća toliko je snažno da nadvladava raniji jednostavni detinji strah. Utom sok iz jedne višnje prsne i jedna kap se razbija na Majinim plavim grudima. Ona pogleda: kao malo crveno sunce. Pa svom snagom odgurne taj sto iza kog se sve vreme skrivala — i jurnu! Velika zdela sa cepanim višnjama se prevrne. Potom otac polako podiže glavu, a sa tom glavom i one jezive oči — oči iz kojih Maja nikada ništa nije saznačala. Ne stiže da vidi Maju koja je već istrcala kroz polouvorena vrata. Ona već projuruje kroz još jedna vrata — zatvorena, ne, otvorena — pa niz stepenice, u dvorište, među ostalu decu. Deca se igraju, pod okriljem iskonske nezaštićenosti. Maja se pridružuje Miši i Žučku koji kopaju tunele u pesku. Predaje se igri. Ubzro sve zaboravlja.

□ □ □

trenutak gordana draganić

Tumarala je smrt
i tebi i meni
u ogledalima.

Ne pitaj se verujem li,

ja znam —

bili su to udarci sudbine
slični onom
kad sekira zvezke.

Kažeš — osećam to,
i ja sam nosio drva.
Mene je deda moj plašio,
uvek devojčicu —
u grane ču te baciti!

To samo paganske su igre bile
između dvaju košenja trave.

Šta to diše drvećem
kad nas cepanice u vatru mame?
Susret
da li tek zbog grane

to samo koren
koji nikad ne sagori zna,
al' zemlja crna'
i koren krije
i hrani,
tolika smo tajna.

Uteha je bila
saznanje
da barem Argus vidi
kroz krošnju
okom jednim
tebe
i da u toj projekciji postojir
dok nam odzvanja ovaj
tup zvuk nad glavama.

Spomeni se
da je i zbog olovke
ove obične
sekira imala
da odradi svoje.

Tvog i mog vremena nema.
Nijedan god se neće urezati
kao otisak našeg punog dana,
a tražaćemo godinama

ili stabla života

kroz krošnju
drugim
meni

ili stabla života

i da te nikada ne vidim više
mogu te zamisliti u svakoj šumi
jer,
oboje smo kao ONA
što kući se vraća

a u goru gleda.

Susret
i noć kada su principi
otisli k' vragu na viđenje
a nas dvoje Bogu Perunu
izašli na videlo.
Ta se iskonska partija tavli
zabilja u životе naše

kao čavli.

Rode, vozio si u provalije
a na planine smo stigli
jer tuga cveta samo iz one
na čiji mrmar položih
u jutro davno, dve ruže.

Temelj je tvoje duše
poštavljen pod njih

ja ču ti uždignuti krov
pod njim da ti se duša plavi
i rikom Perúna nad njim
život da ti se slavi.

Odjednom, munjom,
i terasu ču ti sagraditi
veliku kao taćnu
da vidiš viktem ti bude
pa da sa nje spoznaš i ti
da jedini greh je bio od tebe
otići, u rasutu maglu
had jezerom stići.

S planine

i ti si video daleko:
možeš me zamisliti u svakoj šumi
jer,
kao reka smo tečni
al' u jednom smo bljesku
samo mi bili večni
jer,
oboje smo kao ONA
što kući se vraća

a u goru gleda

PEVAM KIŠU, STOLEČE

Blistav
kad pomisliš
stoleče je kiša.

Nekako
uvek smo gledali gore
a u stvari
intuicija:
kada odem u Afriku
biće rečitija od
esperanta.

Ni rosa
ne čelik
neke će svetske kiše
ovaj XX vek sprati.

Dovoljno je da dunemo u rog.

KRUG

Kao pamuk mek
u zavejan breg
gleđas

koren u temelju
stablo u kaminu
grane se račvaju
na zidovima čela
kora sve krije

po rekama vidiš
sve
zazeleneće

u kvadratu sobe
priroda će ocrtati
još jedan krug

SEKIRA

„na mom čelu pećina u njoj prebiva munja...“
Oktavio Paz

Kao drvo si usred šume.
Nisi ni glas

Kao kaktusu
splet žila se providi
na čelu visokom

ni muškarac.
i dušu ti čitam:

ko čarobnim mačem

i terasu ču ti sagraditi
veliku kao taćnu
da vidiš viktem ti bude
pa da sa nje spoznaš i ti
da jedini greh je bio od tebe
otići, u rasutu maglu
had jezerom stići.

ko čarobnim mačem

S planine
i ti si video daleko:
možeš me zamisliti u svakoj šumi
jer,
kao reka smo tečni
al' u jednom smo bljesku
samo mi bili večni
jer,
oboje smo kao ONA
što kući se vraća

a u goru gleda

polja 269